

سهم پرستاری ایران در تولیدات علمی یک دهه اخیر (۲۰۱۲-۲۰۰۳) در پایگاه استنادی علم سنجی

سید موسی مهدی زاده^۱، *عباس حیدری^۲

چکیده

مقدمه: بررسی کمی برون داد علمی، از مهم ترین شاخص های پژوهش و تولید علم شناخته می شود. یکی از کارآمد ترین شیوه های بررسی برون داد علمی، بررسی مقالات نمایه شده در پایگاه های اطلاعاتی معتبر است. این مطالعه با هدف تعیین سهم پرستاری ایران در تولیدات علمی یک دهه اخیر (۲۰۱۲-۲۰۰۳) در پایگاه استنادی علم سنجی انجام شد.

مواد و روش ها: این مطالعه یک پژوهش توصیفی است که با استفاده از روش علم سنجی، تولیدات علمی جامعه پرستاری ایران طی دهه اخیر (۲۰۱۲-۲۰۰۳) را بررسی نموده است. پس از ورود به پایگاه اطلاعاتی و استنادی علم سنجی (Web of Science)، با جستجوی پیشرفته، ثبت کلید واژه ایران و محدود کردن سال و متمرکز نمودن استنادات به پرستاری، تولیدات علمی استخراج گردید. از نرم افزار Excel 2007 برای رسم جداول و نمودارها استفاده شد.

یافته ها: بر اساس یافته ها، رشته مهندسی الکترونیک با تعداد ۳۴۲۴۷ اثر (۲۲/۴۲ درصد)، در رتبه اول و رشته پرستاری با تعداد ۲۷۴ اثر (۰/۱۸ درصد) در جایگاه ۹۵ قرار داشت. همچنین در بین رشته های علوم پزشکی، جایگاه ۴۲ به پرستاری اختصاص یافت. از نظر موضوعی، رتبه نخست به سرطان با تعداد ۲۰ اثر (۷/۳۲ درصد) تعلق داشت. میزان ارجاعات به اسناد پرستاری ۷۹۳ مورد و متوسط ارجاع نسبت به هر سند ۲/۹ بود. بیشترین متون علمی در قالب مقاله اصیل پژوهشی گزارش شدند.

نتیجه گیری: تولیدات علمی پرستاری ایران طی یک دهه اخیر، روند رو به رشد داشته است. با این وجود، جایگاه پرستاری در بین تمامی رشته ها و در بین رشته های علوم پزشکی مناسب نبوده و نیازمند تلاش حرفه ای بیشتر است. پیشنهاد می شود جهت بررسی گسترده تر، سایر بانک های اطلاعات علمی نظیر مدلاین و اسکوپوس مورد مطالعه قرار گیرد.

کلید واژه ها: تولیدات علمی، پرستاری، ایران، پایگاه استنادی.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۷/۱۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۳/۸

۱- کارشناس ارشد پرستاری، گروه داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

۲- دانشیار، گروه داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران. (نویسنده مسؤول)

پست الکترونیکی: heidarya@mums.ac.ir

مقدمه

پژوهش و تولید دانش، حرفه پرستاری را در پیش بینی و روبرو شدن با چالش ها توانمند می سازد. با استفاده از نتایج پژوهش ها، دانش حاصل در محیط بالینی به کار گرفته شده و موجب بهبود کیفیت خدمات می گردد. پژوهش می تواند پل پیوند بین آموزش نظری و بالین باشد (۱). ارتباط بین پژوهش ها و گسترش دانش قابل درک بوده و مورد قبول بسیاری از اندیشمندان است (۲). کسب دانش در پرستاری برای ارائه مراقبت با کیفیت بالا به بیمار و خانواده او بسیار مهم است. اکنون سوال اساسی این است که این دانش چگونه بدست می آید. بدیهی است که عمده دانش پرستاری مبتنی بر پژوهش است. پژوهش از مهمترین راه های کسب دانش به شمار می رود و توسعه دانش علمی منجر به توانمندی پرستاران در ارائه مراقبت سلامتی مبتنی بر شواهد می گردد. پژوهش می تواند شواهدی اساسی و محکم برای تدابیر پرستاری فراهم آورد که خود در ارتقای پیامدهای مثبت بر روی بیمار موثر می باشد (۳). امروزه معیار تعیین جایگاه و اقتدار جهانی کشورها و اساس توسعه همه جانبه آن ها، میزان تولید دانش و دستاوردهای پژوهشی و کاربردی آن ها در سطح رقابت جهانی است. با اطمینان می توان ادعا کرد بین پژوهش و فناوری و میزان پیشرفت و توسعه پایدار در کشور رابطه مستقیم وجود دارد (۴). اهمیت تولید اطلاعات علمی و نقش انکار ناپذیر آن در توسعه پایدار تا بدان حد است که بسیاری از کشورهای پیشرفته دنیا میزان عظیمی از سرمایه های ملی خود را صرف توسعه پژوهش و موسسات پژوهشی می نمایند. علاوه بر این، افزایش گرایش عموم به فعالیت های علمی که منجر به تولید اطلاعات علمی می گردد، نشان از اهمیت اطلاعات علمی در توسعه و پیشرفت کشورها دارد (۵).

بررسی نقش و سهم رشته پرستاری در کشورهای توسعه یافته در تولید علم حاکی از اهتمام پرستاران جهت استمرار حیات اجتماعی آن ها است. پرستاری در ایران با سابقه ای بیش از نیم قرن به عنوان یک حرفه و با تاریخچه ای بیش از سه دهه در عرصه علمی و دانشگاهی حضور دارد. بررسی سابقه

پرستاری در عرصه تولید علم تعیین کننده چالش های موجود و افق های آینده آن در جامعه خواهد بود. بررسی کمی برون داد علمی بویژه مقالات پژوهشی یکی از مهم ترین شاخص های پژوهش و تولید علم شناخته می شود. یکی از کارآمدترین شیوه های بررسی برون داد علمی و بالطبع وضعیت کلی پژوهش، بررسی مقالات نمایه شده در پایگاه های اطلاعاتی معتبر است. در این نوع از مطالعات اندازه گیری کمی تولیدات علمی می تواند تا حدودی مشخص کند که فراوانی پژوهش های هر کشور، هر نهاد، هر رشته علمی و هر فرد و روند آن چگونه است (۶).

کسب این اطلاعات با مطالعه های علم سنجی میسر می شود. مطالعه های علم سنجی، روش هایی برای اندازه گیری و مقایسه فعالیت های علمی در سطوح مختلف و برای اندازه گیری فعالیت های علمی در زمینه های تخصصی هستند (۷).

اولین کسانی که واژه علم سنجی را ابداع کردند Karenoi & Dob brow بودند. پس از آن، دانشمندی چون Cole از مقالات علمی به عنوان ملاکی برای مقایسه تولید علمی کشورهای مختلف استفاده کردند. آن ها از این طریق، تولیدات علمی کشورهای مختلف را از لحاظ کمی و کیفی با یکدیگر مقایسه کردند و وضعیت کشورهای مختلف را در تولید اطلاعات علمی مشخص نمودند. به طور کلی، این روش جنبه های کمی را در تولید، انتشار و استفاده از اطلاعات علمی تجزیه و تحلیل می کند (۸).

از آنجا که تولید علم در مقالات علمی تجلی می یابد و ترویج آن از طریق مجلات علمی انجام می پذیرد، لذا مجلات علمی نخستین منابعی هستند که پیشرفت های علمی را منعکس می کنند. چاپ و نمایه شدن مقاله یک نویسنده در یک مجله معتبر علمی، نشان دهنده کیفیت خوب پژوهش می باشد. کیفیت در پژوهش را مطالعات استنادی مشخص می کنند که نمایه های استنادی علوم (ISI) بر این اساس پایه ریزی شده اند. پایگاه (WOS) Web of Science مؤسسه اطلاعات علمی یکی از قدیمی ترین پایگاه ها برای

های تهران، صنعتی شریف، علوم پزشکی تهران، تربیت مدرس و شیراز به ترتیب ۹/۶، ۷/۳، ۷، ۶/۹، ۶/۴ درصد در تولید علم ایران مشارکت داشته اند (۱۲).

با عنایت به اینکه تاکنون مطالعه مدونی در خصوص وضعیت تولیدات علمی پرستاری در داخل و خارج از کشور انجام نشده است، و همچنین اهمیت این موضوع در تعیین جایگاه رشته پرستاری در بین سایر رشته های علمی و دانشگاهی، پژوهش حاضر با هدف تعیین سهم پرستاری ایران در تولیدات علمی یک دهه اخیر (۲۰۱۲-۲۰۰۳) در پایگاه استنادی علم سنجی صورت گرفت.

مواد و روش ها

در این مطالعه توصیفی با استفاده از روش های علم سنجی، تولیدات علمی پرستاری ایران طی دهه اخیر (۲۰۱۲-۲۰۰۳) مورد بررسی قرار گرفت. به منظور گردآوری آثار منتشر شده در مجلات معتبر علمی بین المللی از پایگاه WOS در نمایه استنادی علوم استفاده شد. پس از ورود به پایگاه مذکور ابتدا با استفاده از کلید واژه ایران در آدرس، و همچنین محدود نمودن مطالعات به دوره زمانی مورد نظر، تعداد ۱۵۲۹۹۸ تولید علمی در تمامی زمینه های علمی استخراج گردید. پس از محدود سازی مستندات به پرستاری، تعداد ۲۷۴ مقاله به رشته پرستاری اختصاص داشت. سپس مستندات به مقاله، نامه به سردبیر، مقاله مروری، گردهمایی، مرور کتاب، اصلاحات، مرور نرم افزار، مرور پایگاه و سر مقاله محدود شد. سایر اطلاعات دیگر از جمله انتخاب دانشگاه هایی که حائز بیشترین آثار منتشره بوده اند و مجلاتی که بیشترین چاپ را دارا بودند و نیز طبقه بندی موضوعی، میزان استنادات با استفاده از ابزار تحلیل پایگاه، مورد بررسی قرار گرفتند. داده ها پس از استخراج از پایگاه به نرم افزار Excel 2007 انتقال یافت و با استفاده از این نرم افزار، جداول و نمودارها ترسیم گردیدند.

یافته ها

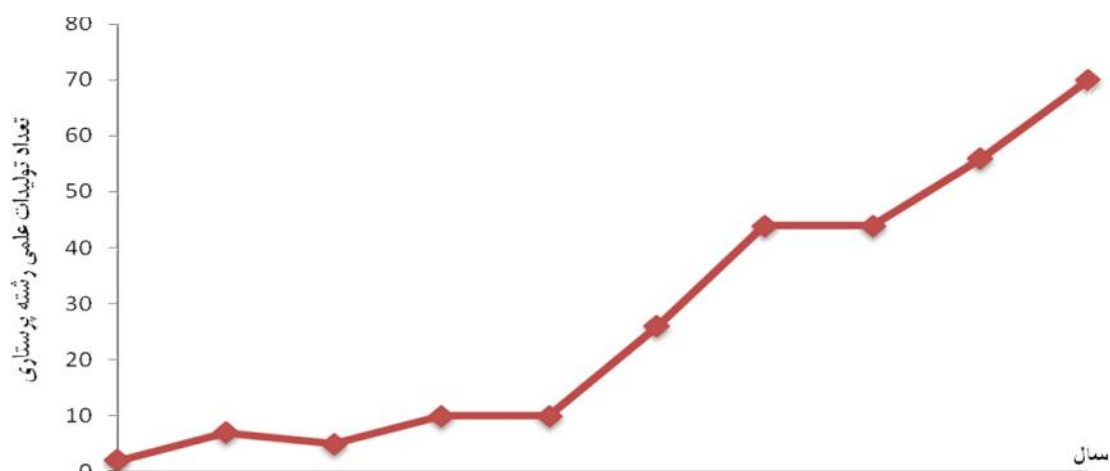
در استنادات علمی ثبت شده طی سال های ۲۰۱۲-۲۰۰۳ به ترتیب سه رشته دانشگاهی، مهندسی الکترونیک با تعداد

ارزیابی برونداد علمی است و همبستگی بالایی بین نتایج فراهم شده از این پایگاه و دیگر پایگاه ها وجود دارد (۹). در مطالعه ای که ابوالقاسمی و همکاران (۱۰) با هدف تحلیل علم سنجی دانشگاه های بزرگ ایران با استفاده از اسکاپوس به عنوان موتور جستجو انجام دادند، نتایج تولیدات علمی دانشگاه های علوم پزشکی اصفهان، شهید بهشتی، ایران، تهران، تبریز و مشهد را از نظر تعداد مقاله چاپ شده و تعداد ارجاعات سالانه و اچ ایندکس، ۱۰ نویسنده و ۱۰ مجله برتر را مورد بررسی و مقایسه قرار دادند. نتایج نشان داد که از نظر رتبه بندی دانشگاه تهران در ردیف نخست قرار داشته است. عصاره و ویلسون به بررسی میزان مشارکت علمی ایرانیان در سه دوره پنج ساله ۱۹۸۵-۱۹۸۹، ۱۹۹۰-۱۹۹۴، ۱۹۹۵-۱۹۹۹ در نمایه استنادی علوم پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد انتشارات علمی ایران در پنج ساله دوم نسبت به پنج ساله اول دو برابر و در پنج ساله سوم نسبت به پنج ساله دوم، ۲/۸ برابر بوده است. آن ها در مقاله خود علت افزایش علمی انتشارات ایران را به این عوامل نسبت داده اند: عوامل درونی مثل خاتمه جنگ عراق علیه ایران، موقعیت اقتصادی بهتر، تغییرات اخیر در سیاستگذاری دولت مثل افزایش بودجه برای پژوهش، تغییرات اساسی در فضای سیاسی مثل افزایش مجله های علمی و بازگشت تعداد زیادی از دانشجویان بورسیه خارج پس از پایان تحصیلات به کشور. عوامل بیرونی نیز در برگیرنده پذیرش برخی از مجله های علمی ایران توسط نمایه استنادی علوم، افزایش دسترسی به پایگاه های بین المللی از طریق اینترنت و امکان ارتباط های بهتر الکترونیکی برای ایجاد مشارکت های بین المللی است (۱۱).

صوری و پورسازان نیز با استفاده از نمایه های ایران در موسسه اطلاعات علمی آمریکا (ISI)، میزان مشارکت ایران در تولید علم جهانی در سال ۲۰۰۴ را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که سهم ایران در تولید علم جهان در علوم پایه ۳۶ درصد، علوم اجتماعی ۸ درصد و علوم انسانی و هنر ناچیز بوده است و ایران در بین کشورهای مسلمان رتبه نخست را در تولید علم جهانی داشته است (صرف نظر از کشور ترکیه که مشارکتی بیش از ۳/۱ درصد در تولید علم جهانی داشته است) و دانشگاه

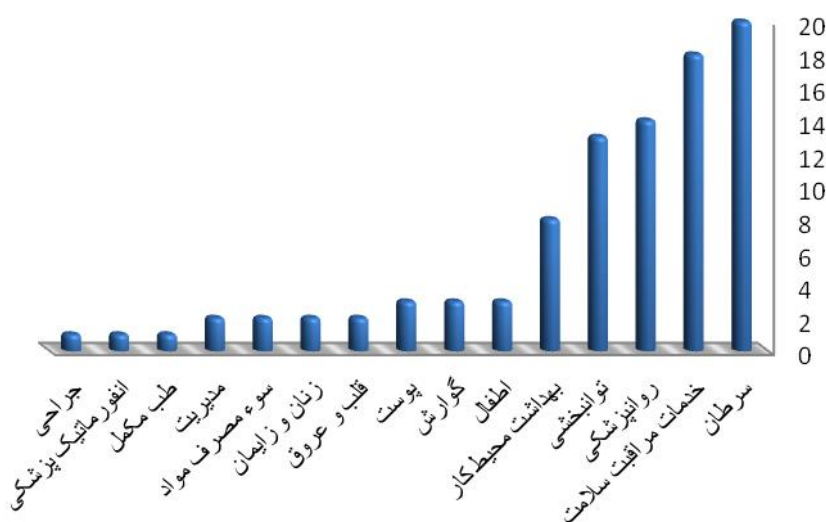
تعداد ۲۷۴ اثر (۰/۱۸ درصد) در بین تمامی رشته ها و گرایش های تخصصی دانشگاهی جایگاه ۹۵ و در بین ۵۳ رشته علوم پزشکی در جایگاه ۴۲ قرار گرفت. با توجه به یافته های بدست آمده از پایگاه استنادی، تولیدات علمی در رشته پرستاری طی دهه ۲۰۱۲-۲۰۰۳ رشد قابل توجه داشته است (نمودار ۱).

۳۴۲۴۷ (۲۲/۴۲ درصد) تولید علمی، شیمی (۲۱۹۹۵ (۱۴/۴۰ درصد) و علوم کامپیوتر (۱۳۰۸۰ (۸/۵۶ درصد)، حائز بالاترین رتبه بودند. در علوم پزشکی نیز رشته های فارماکولوژی با تعداد ۴۴۹۵ مقاله (۲/۶۲ درصد)، طب داخلی با ۲۹۶۲ مقاله (۱/۵۹ درصد) و علوم اعصاب با ۲۵۳۳ مقاله (۱/۱۴ درصد) حائز بالاترین رتبه ها بودند در این طبقه بندی رشته پرستاری با

نمودار ۱: رشد تولیدات علمی رشته پرستاری در یک دهه (۲۰۰۳-۲۰۱۲) استناد شده در پایگاه اطلاعاتی WOS

از ۲۷۳ مقاله منتشر شده به لحاظ طبقه بندی موضوعی، سه رتبه نخست به ترتیب به سرطان ۲۰ مقاله (۷/۳۲ درصد)، خدمات مراقبت سلامت با تعداد ۱۸ مقاله (۶/۵۹ درصد) و روان پزشکی ۱۴ مقاله (۵/۱۳ درصد) تعلق داشت (نمودار ۲).

نمودار ۲: توزیع موضوعی تعداد تولیدات علمی پرستاری در پایگاه WOS (دهه ۲۰۰۳-۲۰۱۲)

در این بررسی بیشترین متون علمی در قالب مقاله اصیل پژوهشی و کمترین به صورت سرمقاله (Editorial Material) ارائه شدند (جدول ۱).

جدول ۱: نوع مستندات علمی منتشر شده پرستاری در یک دهه (۲۰۱۲-۲۰۰۳) در پایگاه استنادی WOS

نوع مستندات	فراوانی	درصد
مقاله اصیل	۲۳۱	۸۴/۳۰
خلاصه مقاله در گرد همایی	۲۰	۷/۲۹
سرمقاله	۶	۲/۱۹
مقاله مروری	۹	۳/۲۸
نامه به سردبیر	۷	۲/۵۵
جمع	۲۷۴	٪۱۰۰

از ۳۴ مجله علمی منتشر شده، مجله بین المللی مرور پرستاری (International Nursing Review) با تعداد ۲۷ مقاله (۹/۰۸ درصد)، "علوم سلامت پرستاری" (Nursing Health Sciences) با ۲۶ مقاله (۹/۰۵ درصد) و "مجله پرستاری بالینی" (Journal of Clinical Nursing) با ۲۳ مقاله (۸/۴۲ درصد) بالاترین مستندات را به چاپ رسانده بودند. در این مطالعه دانشگاه علوم پزشکی تهران با ۹۲ اثر علمی (۳۳/۷۰ درصد) در رتبه نخست، دانشگاه تربیت مدرس با ۶۲ مقاله (۲۲/۷۱ درصد) در رتبه دوم، دانشگاه ایران با ۲۷ اثر علمی (۹/۸۹ درصد)، اصفهان با ۲۷ مقاله (۹/۸۹ درصد) رتبه سوم و دانشگاه شیراز با ۱۸ مقاله (۶/۵۹ درصد) در رتبه بعدی قرار داشتند. مجموع میزان ارجاعات به اسناد پرستاری با ۲۷۴ سند معادل ۷۹۳ و متوسط ارجاع نسبت به هر سند ۲/۹۰ بود (جدول ۲).

جدول ۲: تعداد تولیدات و میزان ارجاعات به تفکیک برخی رشته ها در علوم پزشکی در یک دهه (۲۰۱۲-۲۰۰۳) در پایگاه استنادی WOS

رشته علمی	تعداد سند	جمع رجوع	متوسط رجوع به هر سند	رشته علمی	تعداد سند	جمع رجوع	متوسط رجوع به هر سند
فارماکولوژی	۴۴۹۵	۲۰۹۱۴	۵/۶۲	روانپزشکی	۸۱۸	۳۳۴۲	۴/۰۹
طب داخلی	۲۹۶۲	۷۲۰۶	۲/۵۹	چشم پزشکی	۸۰۶	۲۷۳۲	۴/۰۰
علوم اعصاب	۲۵۳۳	۱۰۴۸۷	۴/۱۴	پوست	۷۰۶	۳۰۳۵	۴/۳۰
ایمنولوژی	۱۸۴۳	۷۶۱۱	۴/۱۳	دندانپزشکی	۶۷۰	۳۳۸۸	۵/۰۶
جراحی	۱۷۹۷	۶۴۵۵	۳/۵۹	انگل شناسی	۶۲۸	۳۱۶۳	۵/۰۴
سرطان	۱۳۳۸	۵۷۰۱	۴/۲۶	پاتولوژی	۵۳۱	۱۲۵۲	۲/۵۵
ارولوژی	۱۳۳۱	۳۵۰۸	۲/۶۶	الرژی	۴۰۳	۹۳۵	۲/۳۶
بینایی سنجی	۱۲۹۱	۵۵۹۲	۴/۳۳	پرستاری	۲۷۴	۷۹۳	۲/۹۰
اطفال	۱۲۸۹	۲۷۹۴	۲/۱۷	رومانولوژی	۲۶۹	۶۴۳	۲/۳۹
غدد و متابولیسم	۱۲۶۶	۵۱۲۱	۴/۲۳	ویروس شناسی	۲۵۳	۱۳۲۶	۵/۲۴
علوم آزمایشگاهی	۱۲۳۳	۴۹۳۹	۴	سیستم تنفسی	۲۵۲	۱۰۴۱	۴/۱۳
قلب و عروق	۱۱۸۶	۲۰۷۴	۲/۹۳	ارتوپدی	۲۳۹	۱۱۹۵	۵/۲۲
سم شناسی	۱۱۳۰	۴۹۳۹	۴/۳۷	قارچ شناسی	۲۰۶	۷۲۵	۳/۵۲
هماتولوژی	۱۰۶۰	۳۲۱۳	۳/۰۳	گوش و حلق	۲۰۲	۶۰۲	۳/۰۷
زنان	۱۰۴۴	۳۶۰۷	۳/۴۵	توانبخشی	۱۸۲	۷۶۲	۴/۱۹
گوارش	۹۷۷	۵۰۵۰	۵/۱۶	بیهوشی	۱۱۱	۵۴۳	۴/۸۹
میکروبیولوژی	۹۰۲	۳۳۶۱	۳/۵۹	آناتومی	۱۰۷	۳۷۳	۳/۴۹
پزشکی هسته ای	۸۷۳	۲۲۹۳	۲/۶۳	انفروماتیک پزشکی	۱۰۰	۵۰۸	۵/۰۸
تغذیه	۸۴۷	۵۰۷۱	۵/۹۹	اخلاق پزشکی	۱۲	۴۴	۳/۶۷
عقونی	۸۴۳	۳۳۳۰	۳/۹۵				

بوده است، به طوری که از ۰/۷۳ درصد در سال ۲۰۰۳ به ۲۵/۶

درصد در پایان ۲۰۱۲ رسیده است. این یافته ها با نتایج رحیمی و همکاران که با عنوان تولیدات علمی کشورهای برتر جهان

بحث

طی دهه اخیر میزان تولیدات علمی و آثار منتشر شده توسط پژوهشگران پرستاری در ایران از روند رو به رشدی برخوردار

میزان کلی ارجاعات به اسناد پرستاری و متوسط ارجاع به هر سند نسبت به سایر رشته‌های مختلف علوم پزشکی از وضعیت مناسب برخوردار است که از عوامل تاثیر گذار آن می‌توان به گسترده بودن حوزه مراقبت و سلامت و اهمیت جایگاه آن از نظر پژوهشگران و بالا بودن تعداد مقالات اصیل پژوهشگران پرستاری اشاره نمود. ریاحی اشاره می‌کند که مراجع مورد استفاده در انتشارات علمی یک اجتماع پژوهشی، نشان دهنده منابع و خاستگاه اندیشه‌های گنجانده شده در این مقالات هستند، بدین معنی که توزیع مقالات مورد ارجاع قرار گرفته بر حسب مجرای انتشار، حوزه موضوعی و تاریخ تالیف مقاله، منعکس‌کننده تاثیر و نفوذ علمی، اشکال و جنبه‌های گوناگون علائق و منافع آن اجتماع علمی است (۱۶). اختصاص بخش عمده متون به صورت مقالات اصیل از نظر موضوعی به مراقبت و سلامت، بیانگر اهتمام و نگاه ویژه پژوهشگران پرستاری به موضوع مراقبت است. زیرا مفهوم مراقبت از نگاه برخی از صاحب نظران، از مفاهیم اساسی رشته پرستاری محسوب می‌گردد. واتسون معتقد است مراقبت جوهره پرستاری است و مفهوم مرکزی این رشته و نشان دهنده تمرکز پرستاری بر عملکرد بالینی است (۱۷). در ردیف‌های بعدی، اسناد انتشار یافته به موضوعات سرطان و توانبخشی اختصاص داشت. این موضوع با توجه به شیوع بیماری‌های مزمن به ویژه سرطان توجیه پذیر بوده و نشان دهنده درک عمیق پژوهشگران عرصه پرستاری و احساس نیاز به توسعه پژوهش‌های مبتنی بر شواهد به منظور کمک به مددجویان، بیماران و ارائه خدمات است.

امروزه بیماری‌های غیر واگیر از جمله سرطان رو به افزایش است. دغدغه‌ای که سرطان را به عنوان معضل بهداشتی در سطح جهان مطرح می‌کند و مبارزه با آن را جزء اولویت‌های بهداشتی درمانی قرار می‌دهد، رشد فزاینده تعداد مبتلایان به این بیماری در سطح جهانی و نیز در ایران است (۱۸). در این مطالعه روند رو به رشد تولیدات علمی رشته پرستاری در یک دهه اخیر بارز بود. با این وجود از نظر میزان آثار منتشر شده، رشته پرستاری در بین عموم رشته‌های دانشگاهی، هم چنین در بین گرایش‌ها و رشته‌های تخصصی دانشگاه‌های علوم

اسلام در پزشکی، دندانپزشکی و پرستاری در اسکاپوس طی یک دهه (۲۰۱۰-۲۰۰۱) انجام شده بود، مطابقت دارد. در بررسی آنان مشخص گردید که تولیدات پرستاری در ایران طی یک دهه روند منظم و رو به رشد داشته است (۱۳). یافته‌های مطالعه حاضر با نتایج پژوهش شیری و فدائی در پایگاه استنادی موسسه اطلاعاتی علمی هماهنگی دارد. آن‌ها نشان دادند که تولیدات علمی ایران بویژه در زمینه پزشکی و علوم وابسته به آن در سال‌های اخیر رشد بالایی داشته است و اظهار امیدواری کردند که در سال‌های آینده ایران بتواند جایگاه قابل ملاحظه‌ای را در تولیدات علمی بین‌المللی کسب نماید (۲). دریک مطالعه دیگر که توسط حسن زاده و همکاران انجام گرفت، پژوهشگران تولیدات علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران را در پایگاه WOS مورد بررسی قرار دادند و نتیجه‌گیری نمودند که تعداد مقالات ثبت شده در این پایگاه سیر صعودی داشته، به طوری که در سال ۲۰۰۶ نسبت به سال قبل ۱/۶ برابر افزایش داشته است (۹). عصاره و معرفت نیز در پژوهشی با عنوان مشارکت پژوهشگران ایرانی در تولید علم جهان در علوم پایه و بین رشته‌ای پزشکی به بررسی آثار علمی نمایه شده در پایگاه استنادی علوم طی سال‌های ۲۰۰۳-۱۹۷۶ پرداختند و عنوان نمودند که پژوهشگران ایرانی موفقیت‌های زیادی در سطح بین‌المللی در طول دهه مذکور بدست آورده‌اند (۱۴). در مطالعه‌ای دیگر با عنوان تحلیل علم سنجی ۳۶ سال تولید علم انستیتو پاستور ایران در پایگاه WOS که بذرفشان و مصطفوی انجام دادند، گزارش گردیده است که تولیدات علمی انستیتو پاستور ایران در فاصله سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۰۵ افزایش یافته و تقریباً دو برابر شده است. این افزایش نسبی همگام با رشد فراگیر تولیدات علمی کشور در حیطه‌های پزشکی در سال‌های اخیر و افزایش روند تولید علم در دنیا بوده است (۵). در عرصه تولیدات علمی، سهم دانشگاه‌های بزرگ ایران بیشتر بوده و روند رو به رشد داشته است. در یک مطالعه مشخص گردید که در بین ۱۷ موسسه و دانشگاه ایرانی و مراکز آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران رتبه اول و دانشگاه علوم پزشکی شیراز و شهید بهشتی رتبه‌های دوم و سوم را به خود اختصاص داده‌اند (۱۵).

نتیجه گیری نهایی

تولیدات علمی پرستاری ایران در دهه اخیر رشد داشته است. به طوری که در سال ۲۰۰۳ با ثبت یک سند و در پایان سال ۲۰۱۲ با ثبت ۷۰ سند بالاترین میزان رشد را نشان داد. در این راستا دانشگاه های تهران، تربیت مدرس و علوم پزشکی ایران به ترتیب بیشترین سهم را دارا بودند. اکثر متون ثبت شده در پایگاه به صورت مقاله اصیل بود و از نظر موضوعی بیشترین متون به سرطان، خدمات مراقبت و سلامت و روان پزشکی اختصاص داشت. مجموع ارجاعات به اسناد پرستاری همچنین متوسط ارجاعات به هر سند نسبت به سایر رشته های علوم پزشکی در شرایط مناسب بود. با این وجود رشته پرستاری برای قرار گرفتن در جایگاه مناسب علمی و حرفه ای خود نیازمند همت و تلاش بیش از پیش می باشد. پیشنهاد می شود جهت بررسی گسترده و مقایسه، پایگاه Science Direct نیز مورد بررسی قرار گیرد.

تشکر و قدردانی

این پژوهش با کد شماره ۹۱۰۶۲۷ مصوب معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی خراسان رضوی و از اعتبارات و حمایت های مالی این معاونت برخوردار می باشد، از این رو پژوهشگران نهایت تشکر و قدردانی را می نمایند. همچنین از مساعدت سرکار خانم مریم حائری کتابدار محترم کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی مشهد صمیمانه تشکر می گردد.

پزشکی سراسر کشور، از جایگاه مناسب برخوردار نبود. امین پور و همکاران در مطالعه ای که با هدف بررسی تولیدات علمی دانشگاه اصفهان از بدو تاسیس تا سال ۸۵ انجام دادند، مشخص نمودند دانشکده پرستاری علوم پزشکی اصفهان فاقد تولیدات علمی قابل توجه در پایگاه های اطلاعاتی بوده است (۱۹). نوری و همکاران در مطالعه علم سنجی که در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام دادند، تعداد مدارک ثبت شده پژوهشگران این دانشگاه را با وجود سیر صعودی، کمتر از حد انتظار اعلام نمودند (۲۰). گرچه نسبت به سال ها و دهه های قبل تولیدات پرستاری از روند رو به رشد و سیر صعودی برخوردار بوده است ولی به نظر می رسد نیاز به همت و تلاش گسترده تر دارد تا بتوان موقعیت علمی را ارتقا و بهبود بخشید. محمدی و یزدی مقدم می نویسند: امروزه پژوهش به عنوان یک فعالیت صرفاً دانشگاهی مطرح نیست. شکل گیری فزاینده واحدهای پژوهش و توسعه در کنار شرکت ها و سازمان ها و صنایع مبین و مؤید این موضوع است. به عبارت دیگر رابطه ی بین تولید علم، پژوهش و توسعه، یک رابطه مستقیم و دو طرفه و لازم و ملزوم یکدیگرند و پرستاری چه به عنوان یک رشته علمی و دانشگاهی یا یک حرفه رسمی اجتماعی برای بقای خود مستثنی از این قاعده نبوده و ناگزیر به حرکت در مسیر جهانی و ملی است (۶). از این رو به نظر می رسد جامعه پرستاری به ویژه اعضای هیئت علمی و پژوهشگران این رشته به منظور کسب موقعیت شایسته و علمی خود در بین سایر رشته ها، باید تلاش و مساعدت بیش از پیش وجه همت خویش سازند تا ضمن حفظ روند رو به جلو، تولیدات علمی خود را ارتقاء بخشیده و شرایطی ممتاز در عرصه علمی و حرفه ای خلق نمایند. Lange و همکاران در مطالعه ای که با عنوان تولید دانش پرستاری در آرژانتین، شیلی، پاراگوئه، اروگوئه در مدلاین انجام داده اند به این نتیجه رسیدند که پرستاران باید آگاهانه در جهت گسترش و توسعه دانش خود سرمایه گذاری نمایند (۲۱).

در این بررسی فقط به آثار منتشر شده به زبان انگلیسی استناد شده است که از محدودیت های این پژوهش محسوب می شود.

منابع

- 1- Oskouei SF, Peyravi H. [Quality of Research in Nursing]. 2nd Edition, Tehran: University of Medical Science of Iran. 2005(Persian).
- 2- Shiri R, Fadaee Gh. [Rate of cooperation in type one Universities of Medical Sciences in level of nation and international indexed in the database between 2004-2008]. Journal of Information Science. 2011;17(3):455-475 (Persian).
- 3- Burns N K. Grove S. Understanding Nursing Research (Building an Evidence-based Practice). 5th Edition, Elsevier; America, New Mexisico, 2011.
- 4- Abedini S, Abedini S. [Scientific assessment of faculty Hormozgan University of Medical Sciences]. Hormozgan Medical Journal. 2007;11(3):237-239 (Persian).
- 5- Bazrafshan A, Mostafavi E. [Scientometric analysis of 36 years of production Pasteur Institute of Iran ISI SCIE database]. Journal of Heath Administration. 2011;141(45):7-10 (Persian).
- 6- Mohammadi E, Yazdimoghadam H. [Nursing research in the past 30 years]. IJNR. 2006;1(2):63-72 (Persian).
- 7- Fadaei G, Hasanzadeh H. [Evaluate the scientific productions faculty of Tabriz University years]. Journal of the Public Library. 2010;16(2):157-75 (Persian).
- 8- Mirhosseini Z, Vahabi F. [Investigating the scientific productions of Iranian Type I Pharmacy faculty members indexed in the Institute for Scientific Information (ISI)]. Health Information Management. 2009;8(3):372 (Persian).
- 9- Hasanzadeh HM, Valineghad A, Naghipour M, Farshid P, Bakhtiarzadeh A, Bouraghi H. [Scientific analysis of medical areas scientometry method of 30 years ago (1978-2007)(Web of Science by Citation Center)]. Medical Sciences Journal of Islamic Azad University. 2010; 20(3):220-12 (Persian).
- 10- Abolghassemi Fakhree MA, Jouyban A. [Scientometric analysis of the major Iranian medical universities]. Scientometrics. 2011;87(1):205-20 (Persian).
- 11- Asareh F, Wilson S. [Iranian scientific publications: participation, development from 1985-1999]. Faslname-Ketab. 2005; 16(2):131-44(Persian).
- 12- Sabouri AA, Poursasan N. [Iranian knowledge production in 2004]. Rahyaft Journal. 2004;14(34): 60-66 (Persian).
- 13- Rahimi F, Jahromi MK, Dehdari-Rad T. [The scientific productions of medical, dental and nursing in top countries the world in Scopus (2001-2010). Shiraz]. Takhte-Jamshid. 2012.15-18 (Persian). Available: <http://www.isc.gov.ir/publicationfiles/Scopus.pdf>
- 14- Asareh F, Rafat R. [Participating of Iranian researchers in world scientific production in Medline]. Rahyaft Journal. 2006; 35 (3): 39-44 (Persian).
- 15- Asareh F. [A comparative study of the growth of scientific publications in the Science Citation Index in the years 1985-1989,1990-1994 and compare the results with existing indices in other countries]. Rahyaft Journal. 2001; 11(24): 69-76(Persian).

16- Riahi ME. [Comparative evaluation references influential publications and activities in 32 countries]. *Rahyaft Journal*. 1996; 8: 70-80 (Persian).

17- Melis AI. *Theoretical Nursing: Development and Progress*. 3rd Edition, New York: Lippincott Co, 1997.

18- Karimi.zarchi A, Saadat A, Jalalian H, Esmaeili M. Epidemiology and survival analysis of colorectal cancer and its related factors. *Kowsar Medical Journal*. 2011;15(4):239-43 (Persian).

19- Aminpour F, Kabiri P, Naji H. [Isfahan University of Medical Sciences: Two decades of scientific achievements]. *Iranian Journal of Medical Education* 2008;8(1):164-73 (Persian).

20- Nouri R, Norouzi A, Mirzaei A. [Science production of researcher Isfahan University of Medical Sciences in web of science from 1976 to end of 2006 year]. *Health Information Management*. 2006;3(2):73-81 (Persian).

21- Lange C, Meincke SM, Schwartz E. Nursing knowledge production in Argentina, Chile, Paraguay and Uruguay. *Revista Gaucha Enferm*. 2001; 22(2):157-68.

Archive of SID

Iranian nursing contribution to scientific production in late decade (2003-2012) in Web of Science Database

Mahdizadeh SM¹, *Heydari A²

Abstract

Introduction: Quantitative analysis of the scientific output is known as one of the most important indicators of scientific productions. Assessment of indexed articles in valid databases is one of the most efficient methods of scientific analysis output. The aim of this study was to determine Iranian nursing contribution to scientific production in late decade (2003-2012) in the Web of Science Database.

Materials and Methods: In this descriptive study, scientific productions of Iranian nursing community were reviewed over the later decade (2003-2012) using Scientometrics method. Through the Science Citation web page, and using keywords of "Iran" and "Nursing" the Iranian nursing articles were retrieved during the above mentioned period. The Excel software was used to draw the charts and graphs.

Findings: According to the findings, electronic engineering with 34247 articles (22.42 percent) was at the first position and the nursing articles with 274 records (0.18 percent) were ranked as 95. Also in the fields of medical sciences, the rank of nursing was 42. Regarding the subject, cancer with 20 records was at the first. The number of citations to all of nursing articles was 793 with the mean of 2.9 for each article. Original articles had the highest frequency.

Conclusion: Nursing scientific productions had an increasing trend over past decade. For a more extensive review it is recommended that the other data bases such as Medline and Scopus to be further studied.

Keywords: Scientific Production, Scientometrics, Nursing, Iran, Database.

Received: 29 May 2013

Accepted: 5 October 2013

1- MSc in Nursing, Department of Medical-Surgical Nursing, School of Nursing & Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

2- Associate Professor, Department of Medical-Surgical Nursing, School of Nursing & Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran. (**Corresponding author**).

E-mail: Heidarya@mums.ac.ir